

IRODALOM.

Lapszemle.

Az erdők biztosítása és az erdőgazdasági bank. Erről a tárgyról dr. Räss (Wiesbaden) a „Mitteilungen des Deutschen Forstvereines“ egyik régebbi számában figyelemre méltó fejtegetéseket közöl, amelyeket t. olvasóinkkal az alábbiakban megismertetünk. Dr. Räss abból indul ki, hogy az erdőknek a német birodalomban már sok helyen szokásos biztosítása tűzkár ellen a magán- és községi (közirtokossági) erdőgazdaságokra üdvös hatással van, egymagában azonban még nem elegendő arra, hogy ezek a gazdaságok teljesen egészséges alapra helyeztessenek és megerősödjenek. Az említett erdőbirtokosok rendszerint az erdő jövedelmének ingadozása által, valamint akkor károsodnak, amikor a birtok tulajdonost cserél. Mindkét baj az erdőgazdaság természetéből folyik; ez ugyanis sok esetben szükségessé teszi, hogy a birtokos évek hosszú sorára lemondjon az erdő jövedelméről, mely később egy ideig ismét fokozott mértékben folyik be. Másfelől pedig az erdőgazdaság sok oly befektetést is igényel, amelyek csak a késő unokáknak térülnek meg s amelyek abban az esetben, ha az erdő előbb kerül eladás alá, az eredeti birtokosra vagy annak örökösire nézve rendszerint veszendőbe mennek.

A leírt viszonyokból származó kellemetlenségeket csak oly *pénzintézet* háríthatná el, amely

a) az erdőbirtokosnak egyenletes járadékot biztosítana. Ez elérhető az erdőgazdaság viszonyaihoz alkalmazott és kellően biztosított folyószámla-üzlet által;

b) az intézet továbbá az erdőbirtokosnak biztosítékot nyújtana arra nézve, hogy az erdő esetleges eladása esetére annak teljes gazdasági értékét kapja meg, amennyiben a pénzintézet kötelezné magát, hogy szükség esetén maga veszi meg a birtokot annak gazdasági értékén. Az ekként megvásárolt birtokokon magának a pénzintézetnek kellene rendszeres erdőgazdaságot folytatni. Ha az eladásnál más vevő jelentkezik, aki a megállapított gazdasági értéknél többet ígér, akkor a bank minden kár nélkül elállhat a vételtől és az árbeli többlet a birtokos javára esik.

Az ily alapon működő erdőgazdasági bank munkálatai alapján azután megállapítható volna az *erdők hitelképességének* foka. De számos más előny is származnék, így pl. öröklésnél a birtok eladásának meggátlása, az örökösök kielégítésének (osztzkodásnak) megkönnyítése, stb.

Ez az erdőgazdasági bank célszerűen foglalkozhatnék az erdőknek tűzkár ellen való biztosításával is.

Míg azonban az erdőgazdasági bank a fennemlített tulajdonképeni hivatásához tartozó üzleteknél díjak fizetésére *nem* szorul, mert a felhasznált tőke vagy közvetlen kamatfizetés, vagy az intézet erdőgazdasága útján jövedelmez, addig a tűzkárbiztosításnál a biztosítási díjakat nélkülözni nem lehetne. Räss úgy véli a dolgot, hogy az erdőgazdasági bank jótéteményeit csak az vehetné igénybe, aki erdeit a tűzkár ellen biztosítja.

Ezeknek az alapelveknek magyarázatául Räss fejtegetéseiből még a következőket említjük fel:

A tűzkáron és egyéb károsodásokon kívül, amelyekkel bővebben nem kívánunk szólni, a magán- és községi erdők gazdasága sokszor szenved oly károkat, amelyek az erdőgazdaság meg nem változtatható sajátságaiban lelik magyarázatukat. Ilyenek, amint már fennebb láttuk, egyfelől a jövedelem egyenlőtlensége, ingadozása, másfelől azok a veszteségek, amelyek a birtokos változása esetén gyakran előállanak.

1. Az ingadozó jövedelem. Az erdő hozama a faállományok növedékéből áll. Ha a faállomány évi növedékének eladási értékét n -nel, a faállományét A -val és a talaj értékét T -vel, végül az évi kezelési stb. költségeket k -val jelöljük, akkor, ha az erdővagyonnak p százalékkal kell kamatoznia, egyensúly gazdaságunkban úgy lesz, ha $n = (A + T) \cdot o \cdot op + k$.

Ha n kisebb az egyenlet jobb oldalán kitüntetett összegnél, akkor a faállomány még dúsan kamatozik. Vágásra ekkor még nem érett meg, mert eladási értéke ekkor még kisebb, mint gazdasági értéke.

Ha n éppen egyenlő a faállomány- és talajérték kamataiból és az évi kiadásokból alkotott összeggel, akkor faállományunk kihasználásra érett, de a kihasználás *szüksége* még nem főrog fenn. Eladási és gazdasági érték ebben az esetben azonos.

A kihasználás szükségessége csak akkor áll be, ha $n < (A + T) \cdot o \cdot op + k$. Az eladási érték ekkor nagyobb, mint a további fentartás esetén a gazdasági érték. A faállomány tulérett és további fentartása az erdő jövedelmezőségét alászállítja.

Aszerint, amint éretlen, érett vagy tulérett faállományok alkotják az erdőt, annak jövedelme alacsony vagy igen magas, esetleg pedig az erdő jövedelmet egyáltalában nem hajt. Csakis az a szabályos állapotban lévő erdő hajthat teljesen egyenlő jövedelmet, amelyben a szabályos korfokozat minden egyes fanemre és termőhelyi minőségre nézve kimutatható. Ez természetesen a legkritább esetekben fordul elő. Bizonyos kiegyenlítődés csupán igen nagy birtokoknál áll elő, pl. az állami erdőknél, melyeknél az egyik helyen beálló jövedelemhiányt a másutt mutatkozó többlet ellensúlyozza. Oly erdőbirtokosok, akik nem csupán az erdő jövedelmére vannak utalva, talán kevés sulyt helyeznek arra, hogy erdejük jövedelme egyenletes legyen, másokra nézve azonban ez felette kívánatos, sőt feltétlenül szükséges lehet. Tudjuk, hogy egyedül az erdőgazdaság, a nagy birtokokat és egyes kivételes eseteket kivéve, ezt az egyenletességet nem biztosítja kellőképen. Ezt a célt csak úgy érhetjük el, ha az *erdőgazdasággal kapcsolatosan* helyes *pénzgazdaságot* is folytatunk. Az erdővagyon (E) után a birtokos $E \cdot o \cdot op$ egyenlő évi járadékot várhat. Ezzel szemben áll az erdőgazdaság által tényleg elért tiszta jövedelem (j). A pénzügyi gazdálkodás feladata a tényleges és a normális jövedelem közötti eltérést helyes, a vagyont biztosító módon eltüntetni. Ha $j = E \cdot o \cdot op$, akkor a pénzműveletek fölöslegesek; ha $j > E \cdot o \cdot op$, akkor az erdőbirtokosnak, hogy vagyona ne csökkenjen, a fölösleget kamatozóan el kell helyezni, tőkésíteni; vagyis ezt a fölösleget a birtokos nem tekintheti folyó bevételnek. Végül ha $j < E \cdot o \cdot op$, akkor az erdőbirtokos a hiányt kölcsön útján fedezheti. Ha evvel a jogával nem él, akkor az erdővagyon növekszik. Ez a gyarapodás bizonyára nem volna baj, de sok erdőbirtokos nincsen abban a helyzetben, hogy a csekély jövedelemmel megelégedjék.

Tegyük fel, hogy egy különben vagyontalan ember nagyobb erdőbirtokot örököl, melynek faállományai kivétel nélkül fiatalok, sőt részben még utánpótlásra is szorulnak. Bevételei e birtoknak,

a vadászat és esetleges mellékhaszonvételek jövedelmén kívül egyelőre nem volnának, annál nagyobbak azonban a költségek. Helyes gazdálkodás mellett idővel az erdő igen jól fog jövedelmezni, gazdasági értéke tehát nagy, s mégis az örökös igen sajnálatra méltó, ha a gazdálkodáshoz és saját létfenntartásához szükséges eszközöket nem tudja a jövőbeli hozadékokra felvett előlegek alakjában megszerezni. Örövendenie kellene ebben az esetben, ha az erdőn mélyen annak gazdasági értékén alul tud adhatna. Mennyivel jobban állana, ha módjában volna a maga részére az erdő gazdasági értékének megfelelő teljes járadékot, mint egyenletes évi hozadékot biztosítani!

Ily szélsőséges esetek ugyan ritkák; annál gyakrabban fordul azonban elő, hogy a vágható faállományok nem elegendők arra, hogy a normális járadékot tartamosan nyujsák, holott nagy szükség volna a jövedelem állandóságára. Hogy ennek a szükségletnek megfeleljenek, rendszerint az éretlen, még igen jól fejlődő faállományok is fejsze alá kerülnek, pedig ez nagyon okszerűtlen eljárás, amely a birtokos vagyont fogyasztja.

A jövedelem egyenletességére nem ritkán oly nagy súlyt helyeznek, hogy az ellentétes esetben, amikor ugyanis a vágható és tulkoros faállományok vannak tulsúlyban, a vágatással kelletténél lassabban haladnak. Ezáltal szintén folytonos veszteségeket szenved a birtokos, csupán azért, mert a jövedelem egyenletességét minél hosszabb időre biztosítani kívánja.

A mondottakból kitűnik, hogy oly pénzintézet, amely hajlandó volna, hogy az erdőbirtokosnak jövedelemhiány esetén kellő előlegeket nyújtson, ellenkező esetben pedig a fölöslegeket kamatoztatná s ezzel az erdőgazdaság szükségletének megfelelő folyószámlaüzletet rendezne be, sok nem állami erdőbirtokra és annak tulajdonosára nézve nagy jótétemény volna.

Amíg az előlegek összege a kamatokkal egyetemben nem haladja meg a tehermentes birtok gazdasági értékét, addig az oly intézet, amely úgy rendezkedett be, hogy az erdőt szükség esetén birtokába veszi és bennök saját számlájára gazdálkodik, nem tarthat veszteségektől. Minden körülmények között elegendő, ha az erdőbirtok tehermentes gazdasági értékének bizonyos hányadrészéig a bank követelései telekkönyvileg biztosíttatnak. Ebben az

esetben azonban az előlegek és azok kamatai ezt a hányadrészt természetesen nem haladhatják meg.

Megoldást nyerne ekként az erdő hitelképességének kérdése is, meg volna könnyítve egyes örökösöknek pénzzel való kielégítése, szolgalmak megváltása és az erdő igazságos megadóztatásának biztos alapja is meg volna adva.

II. A birtokcserénél mutatókozó hátrányok. Ha valaki vágásra még meg nem érett, fiatal erdőt kénytelen eladni, rendszerint nagy veszteséget szenved, mert a növekvő erdő gazdasági értéke nagyobb, mint amennyit a vevő érte ad (eladási érték). Így a II. termőhelyen nőtt 40 éves erdeifenyő egy köbméterének tőára a 40 éves korban Németországban 4 márka, ellenben gazdasági értéke 6 márka. A különbözet 50%. Amennyiben 1 ha-on ebben a korban némileg teljes záródás mellett 250 m³ fa van, a gazdasági és eladási érték közötti különbség hektáronként 500 K. Az állomány fiatalabb korában ez a különbség még nagyobb.

Az erdőgazdaság természetéből folyó ez a hátrány oka annak, hogy kevesen vannak, akik rendszeres erdőgazdaságot üzni hajlandók, mikor az erdő felújítására és a még éretlen állományok ápolására fordított költség és fáradság sem a jelen birtokosnak, sem gyermekeinek nem hoz hasznot, hanem csak az unokáknak, ha ugyan addig az erdő még a család birtokában van. Sokan az egész erdőnek, bár a gazdasági értéken alól, tehát veszteséggel való eladását, vagy a még éretlen faállományoknak szintén veszteséggel járó kihasználását határozzák el a leírt eszmemenet alapján és számos kisebb magánbirtok siralmas állapota erre vezethető vissza. Ezeknek az erdőknek az állapota bizonyára jobb volna, ha az erdő eladásánál a régi birtokosnak nem kellene attól tartania, hogy veszteséget szenved.

Ha tehát valamely pénzintézet a birtokosnak arra az esetre, ha erdejét el akarná adni, az erdő teljes gazdasági értékét garantálná, akkor ebben a tudatban a birtokos bizonyára több kedvvel üzné az erdőgazdaságot, különösen ha ugyanez az intézet ezenfelül arra is hajlandó volna, hogy az egyenletes járadék elérésére szükségelt előlegeket nyújtsa.

Oly intézet, amely képes volna minden előforduló esetben az erdőket megvenni és azokban aztán saját számlájára gazdál-

ködnék, ily garanciát nehézség nélkül nyújthatna, mert az erdő gazdasági értéke az, amelyet az erdei üzem teljesen kamatoztat. Ezt az értéket tehát minden kockázat nélkül lehet biztosítani.

Ha akad oly vevő, aki a gazdasági értéknél többet ad az illető erdőért, ez az eladó szerencséje; az intézet ebben az esetben minden károsodás nélkül visszaléphet.

A birtokoscserének még egy másik alakja is gazdasági veszteségekkel jár, még pedig az örökösök között való osztozkodás. Hogy a szükségessé váló végkielégítések egy ily intézet közbejöttével lényegesen könnyebben történhetnek meg, arról már fennebb megemlékeztünk, az intézet által nyújtott biztosíték mellett azonban ezenfelül az osztozkodással kapcsolatosan gyakran előforduló időelőtti tarolások és éretlen faállományok eladása elkerülhetők.

Ott, ahol az erdőtalaj természetben való felosztása szokásos, az örökösök sok esetben, hogy a faállományok értékében mutatkozó különbségek pénzbeli kiegyenlítését elkerüljék, a faállományokat közös számlára eladják s emellett kevésbé vannak tekintettel arra, vajjon azok vágásra érettek-e már, vagy nem. Ezt a kihasználást követi a talajnak feldarabolása, az erdőgazdaságra káros következményeivel. Az eldarabolt erdő felújítása gyakran teljesen elmarad.

Ha az örökösöknek az intézet az erdő gazdasági értékét bármikorra biztosítaná és nekik megfelelő folyószámlahitelt nyújtana, akkor az éretlen fatömeg kihasználását kellő megfontolás esetén mellőznék; sőt talán elmaradna maga a természetben való osztozkodás is, mert az intézet útján egyik örökös könnyen kielégíthetné a többieket.

Mindezt számításba véve, alig kételkedhetünk abban, hogy egy ily pénzügyi intézet érdemlegesen előmozdíthatná az erdők gazdaságos kezelését.

III. Végkövetkeztetések. Az eddigi fejtegetésekben az erdő és birtokosai érdekében megoldandó három főfeladatról volt szó:

1. az erdőnek tűzkár ellen való biztosításáról,
2. az egyenletes erdőjáradék biztosításáról és
3. a birtokoscseré eseteiben beálló hátrányok elhárításáról.

Részletesen csak az utóbbi kettővel foglalkoztunk, mert a

tüzkárbiztosítás szükségességét ujabban általában elismerik. Pedig az erdőknek tűz általi károsodása sokkal csekélyebb jelentőségű, mint azok a hátrányok, amelyek a járadék erős ingadozásából vagy időszaki szüneteléséből és a birtokoscseréből folynak.

Mínthogy a fontosabb elő- és ellenőrző munkálatok (t. i. az erdő gazdasági értékének megállapítása és ellenőrzése) mindhárom feladatra vonatkozóan ugyanazok, a jelzett hármas feladatot legcélszerűbben egy és ugyanaz az intézet teljesíthetné.

Räss úgy képzei a dolgot, hogy csakis a tüzkárbiztosításban való részvétel jogosít fel arra, hogy az erdőbirtokos a folyószámlaüzlet és a birtokoscseré esetén fölmerülhető károsodás elleni biztosítékok jótéteményeit igénybe vehesse.

Habár az erdőgazdasági bank magánvállalkozáson is alapulhatna, mégis oly nagy magán- és közgazdasági jelentőséggel bír alkotásról van szó, melynek létesítése a nagy közigazgatási testületek (Poroszországban a tartományok) feladata volna. Ezek a nagy testületek leginkább vannak abban a helyzetben, hogy mérsékelt, az erdőgazdaságnak megfelelő kamatlábat alkalmazzanak, ami sok magánintézetnél ki van zárva.

Az erdők gazdasági értékének megállapítása és ellenőrzése legjobban képzett, külön erre a célra alkalmazott erdőtisztek útján történék, akiknek különösen az erdőbecslés elméletében és gyakorlati kereszlülvitelében kellene teljes jártassággal birni.

Üzleti szempontból különös fontossággal bír, hogy az egyenletes járadék nyújtásáért és a birtokoscseré hátrányainak elhárításáért díjak egyáltalában nem fizetendők. A tüzkárbiztosítás természetesen nem nélkülözhetné a díjfizetést. Ha valaki megtudja, hogy a tüzkárbiztosításban való részvétel esetére minden további teher vállalása nélkül az említett kétféle előnyt is biztosítja magának, ez bizonyára hajlandóbbá fogja tenni arra, hogy a tüzkárbiztosításban résztvegyen.

Räss arra számít, hogy a nem állami erdőbirtok legnagyobb része ily biztosításban résztvenne, ami igen fontos vivmány volna a nem állami erdők fentartása és állandó jövedelmezősége terén.

Az ily intézmény létesítésének gazdaságpolitikai és egyéb előnyei a következőkben jelezhetők:

1. Sok existenciát és üzemet tart fenn, amely különben tönkremegy;
2. elősegíti az erdőtalaj jobb hasznosítását s ezzel a fatermelést fokozza;
3. szaporítja a munkaalkalmat;
4. az erdő hitelképességét előmozdítja és szabályozza;
5. a nagyobb közigazgatási testületeket idővel jövedelmező és a közjóra előnyös erdőbirtokokhoz juttatja;
6. szaporítja a nemzeti vagyont és
7. mindemellett feltétlenül jövedelmező vállalkozás.

Végül kiemeli Räss, hogy a tulajdonjog szabadságát és a vele való rendelkezést a javasolt intézmények semmiképen sem érintik s hogy ezeknek nem kényszer útján, hanem az erdőgazdaság természetéhez alkalmazkodó berendezésük alapján kell tért hódítani.

KÜLÖNFÉLÉK.

Schwartz Ottó dr. †. A selmeczbányai m. kir. bányászati és erdészeti főiskolának gyásza van. Mult hó 15-én elhunyt *Schwartz Ottó dr.* m. kir. miniszteri tanácsos, nyugalmazott főiskolai rendes tanár, a III. oszt. vaskoronarend lovagja, a főiskolai tanári kar egyik sok éven át érdemdúsan működött régi tagja, akiben olvasóink közül is igen sokan egykori tanárukat szerették, tisztelték és becsülték.

Egyelőre ezekben adunk hirt a szomorú eseményről, fentartva magunknak, hogy az elhunyt működésének méltatására és életrajzi adataira közelebbről visszatérjünk.

A Magyar Fakereskedők és Faiparosok Országos Egyesületének közgyűlése mult hó 13-án folyt le dr. *Bedő Albert* elnöklete alatt. A titkári jelentésből az egyesületi tevékenység következő főbb mozzanatait emeljük ki: A fakereskedelmet közelről érdekelte a vasuti tarifák tervezett felemelése. E téren sikerült a kormányval oly megegyezésre jutni, amely a helyi dijszabás maximális emelését 7 fillérben állapítja meg, ami még elviselhető teher. Résztvett továbbá az egyesület azokban a tárgyalásokban,